21/02/2022

21 Φεβρουαρίου 1913: Η απελευθέρωση των Ιωαννίνων

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Ο αγώνας για την απελευθέρωση των Ιωαννίνων υπήρξε η σημαντικότερη στρατιωτική αντιπαράθεση μεταξύ Ελλάδας και Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στο μέτωπο της Ηπείρου, κατά τη διάρκεια του Α' Βαλκανικού Πολέμου (5 Οκτωβρίου 1912- 18 Μαΐου 1913). Η πολεμική αναμέτρηση για την κατάληψη της πρωτεύουσας της Ηπείρου κράτησε σχεδόν τρεις μήνες, από τις 29 Νοεμβρίου 1912 έως τις 21 Φεβρουαρίου 1913, οπότε οι οθωμανικές δυνάμεις παραδόθηκαν στον διάδοχο Κωνσταντίνο, που ηγείτο των ελληνικών όπλων.

Ο Ελληνικός Στρατός του 1912, διαθέτοντας σχετικά περιορισμένες δυνάμεις και

όντας υποχρεωμένος να διεξάγει επιχειρήσεις σε δύο μέτωπα, της Μακεδονίας και της Ηπείρου, δεν ήταν δυνατό να αναλάβει επιθετικές ενέργειες ταυτόχρονα και προς τις δύο αυτές κατευθύνσεις. Έτσι αποφασίστηκε να δοθεί προτεραιότητα στην απελευθέρωση της Μακεδονίας, αφού το επέβαλλαν σοβαροί εθνικοί λόγοι.

Στην Ήπειρο διατέθηκε αρχικά δύναμη μιας μεραρχίας περίπου, υπό τον Αντιστράτηγο Σαπουντζάκη Κωνσταντίνο, με αμυντική κυρίως αποστολή που απέβλεπε στην εξασφάλιση της μεθορίου, η οποία άρχιζε από το Άκτιο (στον Αμβρακικό κόλπο), περνούσε από την Άρτα και κατέληγε στα Τζουμέρκα, συνολικού αναπτύγματος 150 χιλιομέτρων περίπου.

Παρ’ όλα αυτά, με την έναρξη του πολέμου, οι ελληνικές δυνάμεις στην Ήπειρο (Στρατός Ηπείρου) πέρασαν τον Άραχθο και αφού κατέλαβαν, μετά από σύντομο αγώνα, διάφορα δεσπόζοντα υψώματα στα βορειοδυτικά της Άρτας, προέλασαν προς την Πρέβεζα την οποία απελευθέρωσαν στις 21 Οκτωβρίου και την οργάνωσαν ως βάση εφοδιασμού τους.

Μετά τις παραπάνω επιτυχίες, αλλά και την ευμενή εξέλιξη των επιχειρήσεων στη Μακεδονία, το Υπουργείο Στρατιωτικών ενίσχυσε το Στρατό Ηπείρου με διάφορες μονάδες από το μακεδονικό μέτωπο και το εσωτερικό και μετέβαλε την αποστολή του από αμυντική σε επιθετική.

Επακολούθησαν σκληροί αγώνες, στη διάρκεια των οποίων τα ελληνικά τμήματα κατέλαβαν στις 28 Οκτωβρίου την ισχυρή τοποθεσία Πέντε Πηγάδια και συνέχισαν προς την πεδιάδα των Ιωαννίνων, όπου είχε συγκεντρωθεί ο όγκος των τουρκικών δυνάμεων. Παράλληλα, άλλα ελληνικά τμήματα, που εξόρμησαν από την περιοχή της Καλαμπάκας, απελευθέρωσαν στις 31 Οκτωβρίου το Μέτσοβο.

Στο μεταξύ όμως οι συνθήκες του αγώνα είχαν μεταβληθεί σημαντικά, λόγω των δυσμενών καιρικών συνθηκών και της σοβαρής ενισχύσεως των Τούρκων με νέες δυνάμεις από την περιοχή του Μοναστηρίου. Έτσι η προέλαση του Ελληνικού Στρατού ανακόπηκε και οι αντίπαλοι περιορίστηκαν σε ανταλλαγή πυρών και αγώνα προφυλακών.

Το τελευταίο δεκαήμερο του Νοεμβρίου, ύστερα από απόφαση της Κυβερνήσεως να επιδιώξει την απελευθέρωση της Ηπείρου πριν από τη σύναψη συνθήκης ειρήνης μεταξύ των εμπολέμων, ο Στρατός Ηπείρου ενισχύθηκε με τη ΙΙ Μεραρχία από τη Θεσσαλονίκη και ανέλαβε νέα επιθετική προσπάθεια.

Μετά όμως από αλλεπάλληλες ενέργειες, από 1 μέχρι 3 Δεκεμβρίου, οι ελληνικές δυνάμεις προσέκρουσαν στην οχυρωμένη τοποθεσία των Ιωαννίνων, όπου και αναχαιτίστηκαν. Επακολούθησε περίοδος στασιμότητας στο μέτωπο, μέχρι της

ενισχύσεως του Στρατού Ηπείρου και με τις IV και VI Μεραρχίες από το Θέατρο Επιχειρήσεων Μακεδονίας, αφού στο μεταξύ είχε ολοκληρωθεί η απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης και της Δυτικής Μακεδονίας και ήταν δυνατή η αποδέσμευση δυνάμεων για την επίσπευση της απελευθερώσεως της Ηπείρου.

Νέα επίθεση που έγινε από τις 7 μέχρι τις 10 Ιανουαρίου 1913, με κύρια προσπάθεια κατά του Οχυρού Μπιζάνι, αναχαιτίστηκε και πάλι από τους Τούρκους, με πολλές μάλιστα απώλειες για τις ελληνικές δυνάμεις.

Τελικά σφοδρή επίθεση, που εκτοξεύτηκε στις 20 Φεβρουαρίου του ίδιου έτους, είχε ως αποτέλεσμα τον αιφνιδιασμό των Τούρκων, ιδίως από τη βαθειά ελληνική εισχώρηση στο δεξιό πλευρό τους και την «άνευ όρων» παράδοση στον Ελληνικό Στρατό της πόλεως των Ιωαννίνων, μετά δύο ημέρες (21 Φεβρουαρίου 1913) από τον Τούρκο Διοικητή Εσσάτ Πασά.

Η νίκη είχε βραβεύσει τις ακαταπόνητες προσπάθειες, τον απαράμιλλο ενθουσιασμό, τη φιλοπατρία και την ακλόνητη πίστη του Έλληνα μαχητή. Η απελευθέρωση των Ιωαννίνων, πέρα από την εξουδετέρωση κάθε σοβαρής τουρκικής αντιστάσεως στην Ήπειρο και την κυρίευση σημαντικού πολεμικού υλικού, είχε πρώτιστα σοβαρή επίδραση στο ελληνικό γόητρο, το οποίο μετά και από την επιτυχία αυτή εξυψώθηκε διεθνώς. Ο ενθουσιασμός, με τον οποίο ο λαός των Ιωαννίνων δέχτηκε την είσοδο στην πόλη των ελληνικών στρατευμάτων, κατόπτριζε και τον πανελλήνιο ενθουσιασμό, που ήταν πράγματι πρωτοφανής.

Μετά την απελευθέρωση των Ιωαννίνων, οι IV και VI Μεραρχίες της Στρατιάς Ηπείρου μεταφέρθηκαν στη Θεσσαλονίκη. Οι υπόλοιπες κινήθηκαν βορειότερα και μέχρι τις 5 Μαρτίου 1913 απελευθέρωσαν τις περιοχές της Βόρειας Ηπείρου Αργυρόκαστρο, Χειμάρρα, Αγίους Σαράντα, Τεπελένι, Πρεμετή και Κλεισούρα, ενώ η Κορυτσά είχε ήδη απελευθερωθεί από τις 7 Δεκεμβρίου 1912.

Ο ακραιφνής ελληνικός πληθυσμός των περιοχών αυτών υποδέχτηκε με απερίγραπτο ενθουσιασμό τα ελληνικά στρατεύματα. Οι απελευθερωτικοί όμως αυτοί αγώνες και οι θυσίες του Ελληνικού Στρατού δεν είχαν τα προσδοκόμενα αποτελέσματα. Οι προαιώνιοι πόθοι και τα όνειρα των Ελλήνων της Βόρειας Ηπείρου έμειναν τελικά ανεκπλήρωτα, αφού η Βόρεια Ήπειρος περιλήφθηκε με απόφαση των τότε Μεγάλων Δυνάμεων στο νεοσύστατο Αλβανικό Κράτος, αλλάζοντας απλώς κυρίαρχο.

Πηγή: Επίτομη Ιστορία των Βαλκανικών Πολέμων 1912 – 1913. Τόμος Β΄ – Γενικό Επιτελείο Στρατού/Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού